

A DUDARI „SŰRŰHEGYI” ÖRDÖGLIK KUTATÁSTÖRTÉNETE

A dudar-oszlopi Ördögárok (Kőárok), melynek fenékvonalán húzódik Bakonyoszlop és Dudar községek közigazgatási határa, 40 – 50 m vastagságban tárja fel a felsőtriász kori földolomitra települő középsőeocén kori nummuliteszes mészkövet, helyenként magát a földolomit is befűrészelve. A szakadékos szurdokvölgy oldalán számos kisebb-nagyobb barlang, köfülke és sziklaeresz található (kevés kivétellel a triász – eocén réteghatáron), melyek monografikus feldolgozást érdemelnének. Addig is, amíg erre sor kerül, az Ördögárok (és egyben az egész Bakony) legnagyobb barlangjának, a dudari Ördögliknek a kutatástörténetét és irodalmát ismertetem abból az alkalomból, hogy elkészült és közlésre kerül a barlang eddigi legpontosabb térképe. Céloom ezzel az, hogy a barlangra vonatkozó kutatási eredmények vázlata és forrásmunkáik jegyzéke a térképpel együtt lássanak napvilágot.

A dudari „Sűrűhegyi” Ördöglik eddig az alábbi elnevezéseken szerepelt az irodalomban:

- 1860. barlang a dudari határban, Römer F.
- 1864. Ördöglyuk, Pesty F.
- 1911. barlang a Nádasdy-féle erdőben, Laczkó D.
- 1927. Magoshegyi barlang (tévesen), Dornay B.
- 1934. 2. sz. barlang, Dudari Sűrűhegy „Éva” barlangja, Vasbányai A.
- 1935. Dudari Sűrűhegy Éva-barlangja, Vasbányai A.
- 1935. Ördögárok barlang, Tomor J.
- 1935. Sűrűhegy 2. sz. barlangja (Éva-barlang), Bertalan K. és Szokolszky I.
- 1938. Sűrűhegyi Ördöglik (Sűrűhegy 2. sz. barlangja, Éva-barlang, Dornaynál tévesen Magoshegyi barlang), Bertalan K.
- 1943. Ördöglyuk (nem sűrűhegyi, inkább kopaszhegyi), Kotsis T.
- 1943. Az eddigieken kívül Kőhegyi barlang is, Vértés L.
- 1950. Sűrűhegyi barlang, Kadé O.
- 1954. dudari Ördöglik, Roska M.
- 1954. Nagybarlang vagy Ördöglik, Éva barlangnak is mondják, Roska M.
- 1957. dudari Ördöglikbarlang, Bertalan K.
- 1957. Ördögáti vagy Sűrűhegyi-zsomboly, Leél-Össy S.
- 1962. Sűrűhegyi-barlang, Bertalan K.

A dudari „Sűrűhegyi” Ördöglik aránylag sokat szerepel az irodalomban, elnevezése körül súlyosabb félreértések is előfordultak és amint a szinonimák nagy száma mutatja, az máig sincs megnyugtatóan kialakulva; ezért élnem kell az alkalommal, hogy kutatástörténete kapcsán igyekezzem ennek a kérdésnek a tisztázásához is hozzájárulni.

Tudtommal Römer Flóris az első, aki nyomtatásban megemlékezik a dudari barlangról, bár azt csak hallomásból ismerte (1.). Hőbe ref. lelkészre hivatkozik (nem Hőbe Károlyra, mint Dornay B. írja, hanem Hőbe Károly bátyjára), akinek „bizonyítása szerént koponyákat, arany hajtűket és késeket is találtak” a barlangban.

Pesty Frigyes helynévgyűjteményének (melyet a községi előljáráások által kitöltetett kérdőívekből gyűjtött össze) egy 1864-ből származó lapja (2.) már

nemcsak a barlang mai napig is használatos nevét (Ördöglyuk) őrizte meg, hanem azt a néphagyományt is, hogy „monda szerint tatárjáráskor a népnek menhelyül szolgált.”

Laczkó D. az első szakember, akinek ottjártáról, sőt kutatásáról kéziratos jegyzetei (3, 4) alapján aránylag hű képet alkothatunk. Laczkó 1911. szept. 15-én a dudari tanító (Szőnyi István) társaságában kutatott az Ördöglikben. Bejáratában 10 cm-re, a mellékelt térkép 7. szelvényénél pedig 50 cm mélyre ásott le és faszéntörmelék tartalmú kultúrreteg jelenlétét állapította meg, de jelentős leletre nem akadt. Elkészítette a barlang vázlatos alaprajzát, melynek alapján a felső szint (az alsó szint sem vázlatán, sem leírásában nem szerepel) főjáratának hossza 53 m-nek adódik, a tényleges 93 m-rel szemben; alaprajza tehát valószínűleg pontos hossz-mérés nélkül, csak becslés alapján készült. A térkép és a leírás azonban így is minden kétséget kizáró módon azonosítható az Ördöglikkel, ha ezt az elnevezést nem is használja. Ezt azért hangsúlyozom, mert későbbi szerzők Laczkó D. túl tömören fogalmazott publikációját (5.) egészen más barlangra vonatkoztatták és ezt a tévedést még az Ördöglik ismerői sem vették észre (9, 11, 17.).

Dornay B. 1919-ben megjelent cikkében (6.) röviden átveszi Laczkó D. nyomtatásban megjelent közleményének (5.) főbb adatait, de a barlangot nem nevezi meg. 1927-ben megjelent – egyébként igen értékes – kalauzában (7.) azonban ugyanezeket az adatokat a Magoshegygel kapcsolatban közli, ahol csakugyan ismeretes egy nagyobb és 4 – 5 kisebb barlang, de a közölt méretek egyikre sem illenek rá, ami már a bejárat méreteiből is kiténik. A Dornay B. által 1927-ben közölt „Magoshegyi barlang” tehát – mint nem létező – törlendő az irodalomból, illetőleg a dudari Ördöglik téves szinonimájaként fogható fel. Ez a téves adat azután vörös fonalként húzódik végig az irodalmon (8, 9, 11, 15, 17.) és a tévedés csak a részletesebb kéziratok alapján volt tisztázható.

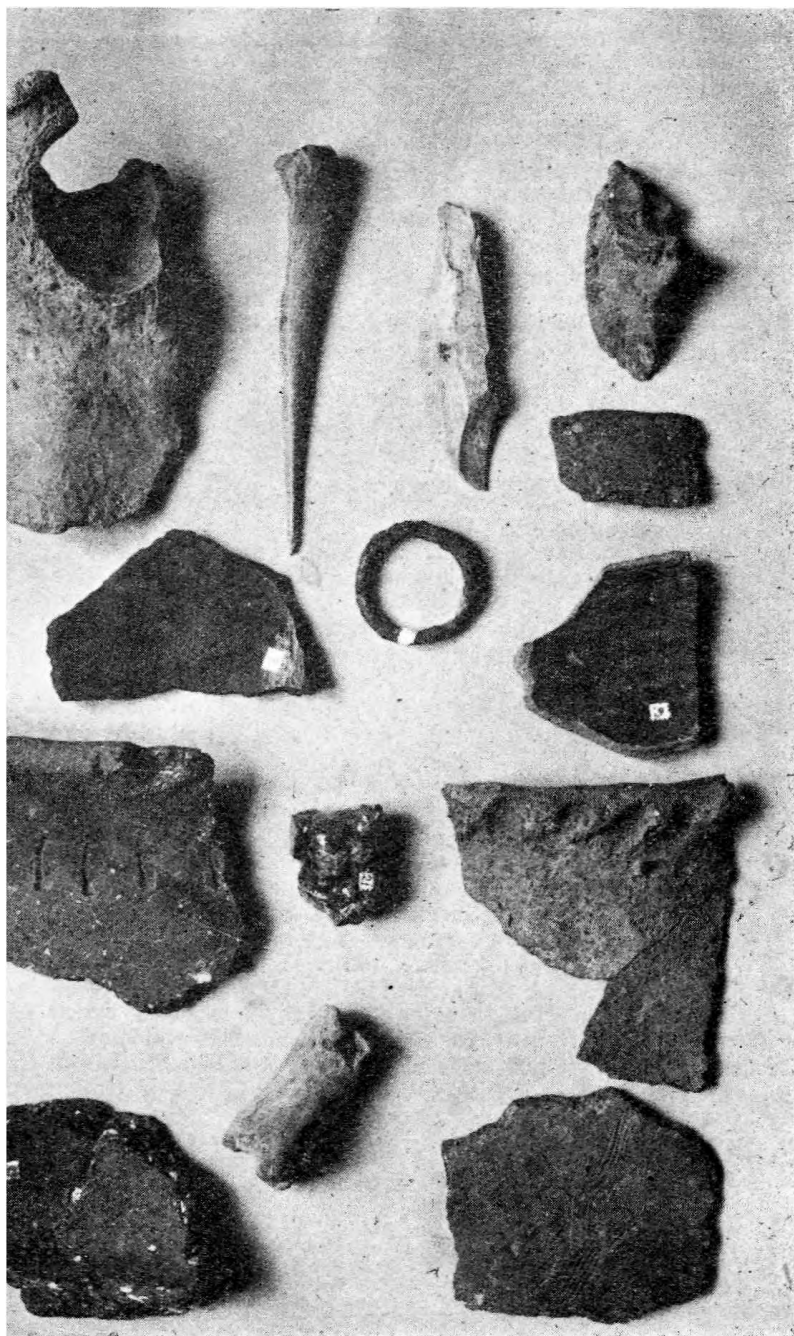
Az Ördöglik turista szempontból való feltárása 1934. ápr. 1-én indult meg, amikor Ringeisen (később Vasbányai) Antal, Oláh József társaságában felkereste a barlangot, azt felmérte, 1:200-as méretarányban ábrázolta és kisebb ásatásokat is végzett benne. Vasbányai A. két levélben (9.) számolt be kutatásainak eredményeiről Kessler Hubertnek. Ezekben az általa „Éva-barlang”-nak nevezett barlangot a Solymári barlanghoz hasonlítja és 120 m hosszúnak mondja. Később egy hangulatosan megírt népszerűsítő cikket is készített róla, ami azonban nem került közlésre (10.). Ebből kiemelendőnek vélem a felső szint egyik termében észlelt denevérfűrt és guáno megemlézését, valamint a kéziratához mellékelt térképen is feltüntetett három próbagödrenek adatait (egyenként kb. 1 m² terület,

¼ m mélység; különböző korú cserépedény-töredékek, állati és emberi csontok), végül azt, hogy a barlang legnagyobb mélységét 18 m-nek adja meg.

Vasbányai az első, aki az Ördöglik alsó szintjéről is beszámolt és eredményes ásásokat végzett a barlangban. Leleteit annak idején nekem is megküldötte meghatározásra, közülük néhányat le is fényképeztem (1. ábra). Rhé Gyula a cseréptöredékek nagy részét „magyarkori”-nak határozta meg, de talált köztük idősebb (hallstatti? bronz?) korra utaló darabokat is, és a feltárt legidősebb kultúrát mintegy 3000 évesnek ítélte. Saját megfigyeléseimből ideiktatom, hogy a cserepek anyagában (akár csak a barlang talajában) apró Nummuliteszek

voltak láthatók, tehát az edények esetleg helyben készülhettek a barlangi agyagból, amit megerősíteni látszott egy salakdarab is (az ábrán a vaskarika alatt). Vasbányai azt írja a barlang általa adott nevééről Kesslernek, hogy „... kislányom ½ éves születésnapján mértem fel és az ő nevére kereszteltem el. Kérlek szépen, hagyd meg a nevét!” Az „Éva-barlang” elnevezés azért maradt fenn máig is a helyi lakosság körében, mert 1934. jún. 16. és júl. 21. közötti időben azt valaki a bejárat feletti sziklára is odafestette zöld olajfestékkel és e felirat jó ideig látható volt (2 ábra), amíg csak le nem mosódott.

Ugyancsak 1934-ben jelent meg Tomor-Thirring J. disszertációja (11.), melynek földtani térképmellékletén a barlang helye is fel van tüntetve. Következő

1. ábra. Vasbányai A. leletei a „Sűrűhegyi” Ördöglikből. (Bertalan K. felv.)

évi közleményében (14.) Tomor J. az Ördöglik archeológiai jelentőségét emeli ki, valószínűleg Szokolszky I. szóbeli közlése alapján.

Magam 1934. jún. 15-én jártam először az Ördöglikban, ahol kisebb ásásokat végeztem (magyar- és bronzkori cserepek, égetett csontok). Megkezdtém a barlang 1: 100-as léptékű felmérését is, ennek azonban csak az aknáig terjedő része készült el (12.). 1935-ben Szokolszky István kutatótársammal népszerűen ismertettük az Ördöglikat (13.). Vasbányai A. elsőbbségét tiszteletben tartva, Sűrűhegy 2. sz. barlangjának (Éva-barlang) neveztük, amely elnevezést szinonimaként 1938-ban megjelent, igen tömör ismertetésemben is átvettem (16.). itt már a sűrűhegyi Ördöglik elnevezést vezetve be első helyen.

Szeghalmy Gy. 1937-ben megjelent vaskos könyve (15.) meglepő dolgokat közöl sok bakonyi barlangról, köztük a dudari Ördöglikről is, de állításai aligha igazolhatók.

Mottl M. 1941-ben éppen csak szemrevételezte a dudari Ördöglikat és megállapította ásatásra való alkalmasságát (18.).

Kotsis T. 1943-ban részben jogos bírálat tárgyává tette a dudari Ördöglik „sűrűhegyi” elnevezését (19.), arra hivatkozva, hogy a Sűrűhegy elnevezés az ottani nép körében teljesen ismeretlen (ez nem áll! B. K.) és a barlang nem is erre a területre esik, hanem a (külső) Kopaszhegyre. A helyes elnevezést jövő kutatásaitól tette függővé, ennek véleményeiről azonban nem tudok.

1943-ban Vértes L. ásott egy 2 m hosszú, 0,8 m széles és 1,3 m mély próbagödrot az elágazás talajába, melyben három földnemet különböztetett meg

(20.). A felsőben honfoglalás kori-, az alatta levőben hallstatti edénytöredékeket, valamint bizonytalan bronzkori szilánkokat és esetleg a neolitikra utaló darabokat talált, míg a legalsó, vörösbarna agyagot teljesen meddőnek észlelte. Utóbbi jelenség magyarázatára felveti annak a lehetőségét, hogy a barlangnak az előcsarnokon túli részei esetleg a diluvium után nyíltak csak meg.

Már 1948-ban, az Északi Bakony bányaföldtani felvétele alkalmával feltűnt nekem, hogy különösen a földolomit és a nummuliteszes mészkő érintkezési vonala hajlamos az üregképződésre. Magának az Ördögliknek a bejárat részében is megtaláltam a földolomitot és az elágazásnál az akkori fenéknívó felett mintegy 30 cm magasságban észleltem a réteghatárt. Tomor J.-nak azt a még 1935-ből származó, Szokolszky I. közvetítésével tudomásomra jutott szóbeli közlését azonban, hogy az alsó szint dachsteini mészkőben (?) van, ekkor – az ipari feladatok erős munkatempója miatt – nem tudtam ellenőrizni. (Ezt a kérdést – sajnos – az 1963. évi térképezés alkalmából az alsó szintből kérésre felhozott kőzetminta sem oldotta meg, mivel az az előzetes vizsgálatok szerint valószínűleg cocén kori mészkődarab, de semmi esetre sem dolomit; dachsteini mészkő pedig a barlang közvetlen környezetén felszíni előfordulásában nem ismeretes.)

1950-ben Báthy Ödön topográfus közreműködésével 1:5000-es léptékű szintvonalas földtani térképet készítettem az Ördögárokról (31.), bejelölve rajta néhány barlang helyét is, melyeknek a tszf.-i magasságát is bemérettem tahiméteres módszerrel. Az Ördöglik tszf.-i magassága ekkor 370,1 m-nek adódott, ami csak kevéssel helyesbíti az általam 1941-ben aneroiddal mért 369m-es adatot.

2. ábra. A „Sűrűhegyi” Ördöglik bejárata az „Éva-barlang” felirattal 1934. júl. 21-én. (Bertalan K. felv.)

1950-ben Roska M. a barlang bejáratában 6,7 m mélyre lehatoló kutatóárkot ásatott (24, 25.), melynek legérdekesebb lelete egy — a mezolitikum elejéről való — jelképes koponyatemetkezés volt. Újabbkori leletei az időszaításunk utáni I. évszázadra, a III/IV. századfordulóra, a XII. század végére és a XIV. századra utalnak. Varrók S. dolgozta fel az ásatás uralkodóan holocén jellegű faunáját (27.), melyben egy fosszilis sünn (*Erinaceus europaeus* L.) és a barlangi (?) medve utalnak a jégkori üledékek esetleges meglétére.

1955-ben jelent meg Darnay (Dornyay) B. bakonyi útkalauzának háború utáni első kiadása (26.), majd 1957-ben ugyanennek második, bővített kiadása (29.). Ezekben már helyesen ismerteti mind a Sűrűhegy, mind pedig a Magoshegy barlangjait, jórészt tölem beszerzett adatok alapján.

1957 januárjában Takács Kálmán a Veszprém-megyei Idegenforgalmi Hivatal megbízásából turista útvonal-bejárást és adatgyűjtést végzett az Ördög-árokban és számbavette annak barlangjait is, mint turista-látványokat. Útjának eredményeiről részletes jelentésben (28.) számolt be és ennek alapján készült el az új útkalauz (30.) gazdag barlangi vonatkozású anyaga, az Ördöglik első, nyomtatásban megjelent fényképével (hihetőleg szintén Takács K. felvétele). A kalauz szövegéből értesülünk róla első ízben, hogy a második világháború idején is bujkáltak az Ördöglikban katonaszökevények.

Markó László 1959. szept. 14-én munkatársaival a barlang új alaprajzán látható 14. és 15. metszetek által határolt folyosós szakasz alját kibontva, bejutott a 16. metszettől északra elhelyezkedő üregbe. Meggyőződése szerint ők voltak itt az elsők, annak ellenére, hogy eredetileg is be lehetett ide látni, de beférni nem.* Kutatásaik alkalmával az általuk feltárt részből ÉK-re nyíló szűk folytatásba is bebújt egy 12 éves gyerek, szerinte azonban arra teljesen vége van a barlangnak, azért arra nem is bontottak már (34).

1962-ben megjelent összefoglalásomban (33.) néhány újabb adatot is beleszőttem az Ördöglikra vonatkozólag is, de — Kadić (22.) nyomán — helytelenül a Sűrűhegyi-barlang elnevezést emeltem ki a szinonimák közül és a triászba való lenyúlásának közlését régi szóbeli értesüléseim alapján kockáztattam meg.

Az elnevezést illetően jelenleg az az álláspontom, hogy feltétlenül elsőbbséget kell adnunk az eredeti elnevezésnek (még pedig lehetőleg a népies „Ördöglik” formájában), amely valódi földrajzi tulajdonnév. Az ország többi, hasonló nevű barlangjától való megkülönböztetésül elégséges a „dudari” jelzőt eléje tenni, mivel Dudar határában több Ördöglik nincsen. Helyes elnevezése tehát szerintem: dudari Ördöglik, vagy röviden csak Ördöglik.

* Vashányai A. térképén valóban nem is szerepel ez a rész, bejáratánál azonban kérdőjel hívja fel a figyelmet az esetleges folytatásra.

Az Ördöglik fentiekben vázolt kutatástörténete alapján ismereteink többirányú hiányosságára mutathatók rá. Semmi hiteles adatunk nincs a Hőbe ref. lelkész által említett leletekről és nem tudjuk, hogy azok miféle kutatás (kincshásás?) kapcsán kerültek elő. Nincsenek összegyűjtve a barlanghoz fűződő néphagyományok és az egyetlen fennmaradt (Pesty-féle) adat hitelességét sem ismerjük. (Utóbbit azonban csak nagyszabású, rendszeres ásatás igazolhatná, vagy cáfolhatná meg). Nem gyűjtöttük még össze a barlangfalak feliratait, melyekből látogatóira vonatkozólag kaphatnánk adatokat. Nem ismerjük eléggé a barlangnak a két világháború alatt és a betyárvilág idején betöltött szerepét sem. Kutatástörténeti szempontból a leglényegesebb nyílt kérdések egyike a térképezéskor az alsó szintben talált két kutatógödör eredete. Valószínűleg elő fog még kerülni további irodalmi adat is és még több ismeretlen kézirat feljegyzés lappanghat irattárakban, főleg pedig magánosok birtokában. Felkutatásukat talán megkönnyíti a közölt jegyzék.

Még több a teendő a szakmai kutatások (földtani szelvényezés, tektonikai kiértékelés, biológiai gyűjtés, ásatás stb.) terén. Ezekhez a most elkészült térkép biztos alapul szolgálhat.

I R O D A L O M

1. *RÓMER FLÓRIS*: A Bakony. Győr, 1860. p. 123.
2. *PESTY FRIGYES*: Magyarország helységnévtára. 1864. (Kézirat.)
3. *LACZKÓ DEZSŐ* kézi jegyzetei. 1911. szept. 15. (8. füzet, p. 33. és p. 51—53.) (Kézirat.)
4. *LACZKÓ DEZSŐ* jegyzetei a volt Veszprémmegyei Múzeum kataszterében. 1911. szept. 15. (9. sz. Dudar, Z. 16. b.) (Kézirat.)
5. *LACZKÓ DEZSŐ*: A Veszprémmegyei Múzeum évi jelentése. Veszprém, 1911.
6. *DORNYAY BÉLA*: A Bakonyban. — Turistaság és Alpinizmus, 9. évf. Budapest, 1919. p. 175.
7. *DORNYAY BÉLA*: Bakony. Útkalauz. Budapest, 1927. p. 91.
8. *DUDICH ENDRE*: Az aggteleki cseppkőbarlang és környéke Függelék: Kisebb barlangjaink áttekintése. — Népszerű Természettudományi Könyvtár, 12. Budapest, 1932. p. 169.
9. *RINGEISEN ANTAL* levele Kessler Huberthez. 1934. V. 5. és 1934. V. 7. (Kézirat.)
10. *VASBÁNYAI ANTAL*: A Dudari Sűrűhegy Éva Barlangja. H. é. n. (1935?) (Kézirat.)
11. *TOMOR-THIRRING JÁNOS*: A Bakony dudar-oszlopi „Sűrű” hegycsoportjának földtani és öslénytani viszonyai. Egy térképmelléklettel és két táblával. A „Földtani Szemle” melléklete. Budapest, 1934. p. 3, 27—28.
12. *BERTALAN KÁROLY*: Az ÉK-Bakony barlangjai. Veszprém-Budapest, 1932-máig. (Kézirat.)
13. *BERTALAN KÁROLY* és *SZOKOLSZKY ISTVÁN*: A Bakony barlangjai. — Turisták Lapja, 47. évf., 4. sz. Budapest 1935. p. 133—134.
14. *TOMOR-THIRRING JÁNOS*: Az Északi Bakony eocén képződményeinek sztratigráfiaja és tektonikája. Megfigyelések a Sűrű hegycsoportban. — Földtani Közöny, 65. köt., 1—3 füz. Budapest, 1935. p. 2, 15.

15. **SZEGHALMY GYULA:** Dunántúli vármegyék. Kiadja: a Magyar Városok Monográfiája Kiadóhivatala. Budapest, 1937, p. 17, 33, 38, 322.
16. **BERTALAN KÁROLY:** A Bakony-hegység barlangjai. — Turisták Lapja, 50. évf., 4. sz. Budapest, 1938. p. 207.
17. **GERGELY FERENC:** Geomorfológiai megfigyelések az Északi Bakony területén. (Bölcsészeti doktori értekezés.) Budapest, 1938. p. 43 — 46.
18. **MOTTL MÁRIA:** Előzetes jelentés a bakonyi barlangok térképezéséről és ásatásáról. Budapest, 1941. aug. 9. (Kézirat az Országos Levéltárban, Földt. Int. vegyes iratai, 2077/1941. csat.: 2515/1941. sz)
19. **KOTSIS TIVADAR:** Dudar környékének barlangjai. — Ifjúság és Élet, 19. évf., 6. sz. Budapest, 1943. nov. 15. p. 66—67.
20. **VÉRTESGYÖZŐ LÁSZLÓ:** Sűrűhegyi Ördöglik. (Budapest), 1943. IX. 20. (Kézirat.)
21. **RÉVÉSZ TAMÁS:** Adatok és Északi-Bakony karsztosodásának ismeretéhez. Bölcsészeti doktori értekezés. Budapest, 1947. p. 77—78. (Kézirat.)
22. **KADIC OTTOKÁR:** Csonkamagyarország barlangjainak ismertetése. Budapest, (1950?) p. 22. (Kézirat.)
23. **ZÁKONYI F. (ERENC):** Bakonyi szép tájak. II. Gézaháza. puszta, Ördögárok. — Idegenforgalmi Tájékoztató, 9. sz. Budapest, 1951. máj. 1. p. 9.
24. **ROSKA MÁRTON:** Ásatások a Bakony barlangjaiban az 1950—1953. években. — A Magyar Állami Földtani Intézet Évi Jelentése az 1953. évről. I. rész. Budapest, 1954. p. 359—360.
25. **ROSKA MÁRTON:** Bakonyi barlangkutatóm fontosabb eredményei. I. Az 1950—1952. évi kutatások. — Archaeológiai Értesítő, 81. évf. 2. sz. Budapest, 1954. p. 156, 161.
26. **DARNAY (DORNYAY) BÉLA:** Bakony, Útikalauz. Sport Lap- és Könyvkiadó. Budapest, 1955, p. 21, 110.
27. **VARRÓK SAROLTA:** Az 1950—1953. évi bakonyi barlangi ásatások öslénytani eredményei. — A Magyar Állami Földtani Intézet Évi Jelentése az 1953. évről. II. rész. Budapest, 1955. p. 499.
- 27/a. **LEÉL—ÖSSY SÁNDOR:** Magyarország barlangjai. (Az 1956-ban rendezett barlangkutatói tanfolyamon elhangzott előadás anyaga. Kéziratként sokszorosítva. Budapest, 1956. nov.) p. 4.
28. **TAKÁCS KÁLMÁN:** Piros turistaút leírása (Csesznek-Ördögárok-Dudar). Balatonfüred, 1957. január 13—14. (Kézirat a Veszprémmegyei Idegenforgalmi Hivatal iratárában.)
29. **DARNAY—DORNYAY BÉLA:** Bakony. Útikalauz. II. Bővített kiadás. Sport Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 1957. p. 20—21.
30. **DARNAY (DORNYAY) BÉLA és LIPTÁK GÁBOR:** Csesznek és Zirc (Útikalauz) A Veszprémmegyei Tanács Idegenforgalmi Hivatalának kiadványa, 15. Balatonfüred, 1957. p. 116—117.
31. **BERTALAN KÁROLY:** Bauxitkutatás Fenyőfő, Csesznek és Dudar környékén. (III. sz. melléklettel és a színes földtani térkép II. lappal.) — A Magyar Állami Földtani Intézet Évkönyve, 46. köt. 3. füz. Budapest, 1957. p. 457. + III. sz. melléklet.
32. **KRÓNIKÁS:** Táborozás hegyen-völgyön. — Természetjárás, V. évf. 8. sz. Budapest, 1959. aug. p. 9.
33. **BERTALAN KÁROLY:** A Bakony barlangjai. (In Jakucs — Kessler: A barlangok világa. Sport. Budapest, 1962.) p. 243—244.
34. **MARKÓ LÁSZLÓ** levele Balázs Déneshez. Veszprém 1963, nov. 1. (Kézirat.)

Forschungsgeschichte der Ördöglik-Höhle von „Sűrűhegy” bei Dudar von Dr. Károly Bertalan

Verfasser hat alle veröffentlichten Literaturangaben, sowie die auffindbaren Manuskripte über die an Karte dargestellten Höhle angesammelt. Er legt die Ergebnisse der bisherigen Forschungen knapp dar und bemüht sich hauptsächlich diejenigen Missverständnisse zu klären, welche sich in Zusammenhang mit der Benennung der Höhle ergeben haben.

История исследования пещеры Эрдеглик на горе „Шюрюхедь” в с. Дудар д-р Карой Берталан

Автором были собраны все литературные данные, а также доступные рукописи, касающиеся пещеры, которая показана и на карте. Сжато излагаются результаты проведенных до сих пор исследований, причем автор старается уяснить главным образом недоразумения, возникшие в связи с наименованием пещеры. Список литературы приводится в хронологическом порядке.

KORLÁTOLT PÉLDÁNYBAN MÉG KAPHATÓK A KÖVETKEZŐ KIADVÁNYAINK:

Karszt- és Barlangkutató.	
Évkönyv. I. évf.	10, — Ft
Karszt- és Barlangkutató.	
Évkönyv. II. évf.	10, — Ft
Karszt- és Barlangkutató.	
Évkönyv. III. évf.	10, — Ft
Karszt- és Barlangkutató.	
1961. I. félév.	6, — Ft
Karszt- és Barlangkutató.	
1961. II. félév.	6, — Ft

Karszt és Barlang. 1962/I.	6, — Ft
Karszt és Barlang. 1962/II.	6, — Ft

A fenti kiadványok beszerezhetők a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat hivatalos helyiségében (Budapest, VI, Gorkij fasor 46—48) szerdán 18 — 20 óra között. Vidékiek részére az összeg előzetes beküldése után a megrendelt kiadványokat postán küldjük el.